

travelbook

Kijów i Czarnobyl

Bezdroża

ERGO
HESTIA

Autorzy przewodnika: Aleksander Strojny, Andrzej Kłopotowski

Redaktor prowadzący: Łukasz Karolewski

Redakcja: Barbara Gąsiorowska

Korekta: Eliza Kubiak, Izabela Sieranc

Opracowanie kartograficzne: Małgorzata Czopik, Krzysztof Trojan, Jan Leja

Rysunek Ławry Peczersko-Kijowskiej: Wojciech Kwiecień -Janikowski

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

© OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Skład i fotoedycja: MSP Studio Magdalena Suchy-Polańska

Okladka: materiały zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorzy oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorzy oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bekij2>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie II

ISBN: 978-83-283-6672-5

Copyright © Helion, 2020

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ATRAKCJE KIJOWA	8
-----------------	---

INFORMACJE PRAKTYCZNE 13

PRZED WYJAZDEM	14
----------------	----

Wybór czasu podróży	14
---------------------	----

Przewodniki, mapy, rozmówki	15
-----------------------------	----

Pieniądze	16
-----------	----

Ubezpieczenie	16
---------------	----

Formalności wizowo-paszportowe	16
--------------------------------	----

DOJAZD	17
--------	----

Podróż samolotem	17
------------------	----

Podróż pociągiem	17
------------------	----

Podróż autobusem	18
------------------	----

Podróż samochodem	18
-------------------	----

NA MIEJSCU	20
------------	----

Transport publiczny	20
---------------------	----

Nocleg	21
--------	----

Pamiątki	22
----------	----

INFORMATOR A-Z	23
----------------	----

INFORMACJE KRAJOZNAWCZE 27

KRAJOZNAWCZE ABC	28
------------------	----

► Ukraina po pomarańczowej rewolucji i konflikt z Rosją	34
---	----

SPOŁECZEŃSTWO	36
---------------	----

Język	36
-------	----

Ludność i religia	36
-------------------	----

KULTURA I SZTUKA	37
------------------	----

Architektura	37
--------------	----

Sztuka	38
--------	----

KUCHNIA	39
---------	----

ZWIEDZANIE KIJOWA	41
TRASA 1. STARY GRÓD	42
Złota Brama	42
Jarosławowy Wał	46
Pomnik Bohdana Chmielnickiego	47
Sobór Sofijski	48
Zaulek Dziesięcinny	52
Ulica Zjazd św. Andrzeja	54
Cerkiew św. Andrzeja	55
Kisielówka	58
Dom Michaiła Bułhakowa	58
Sobór Michajłowski	60
► Sztuka w przestrzeni miasta	64
TRASA 2. UKRAIŃSKA METROPOLIA	66
Majdan Niezależności	66
Pomnik Przyjaźni Narodów	71
Stadion Dynama Kijów	72
Pałac Mariański	74
Dom z Chimerami i Pałac Prezydencki	76
Targowisko Bessarabka	78
Chreszczatyk	79
TRASA 3. BRZEG DNIERU I PADÓŁ	82
Padół	82
Plac Pocztowy	84
Plac Kontraktowy	86
Cerkiew Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy Pyrohoszczej	88
Akademia Kijowsko-Mohylańska	90
Klasztor Floriński	91
Muzeum Hetmaństwa	92
TRASA 4. PECZERSK	94
Stacja Metra Arsenalna	94
Plac Chwały	97
Ławra Peczersko-Kijowska	100

Ławra Górna	107
Muzeum Historii Ukrainy w Czasie II Wojny Światowej	116
► Kilka słów o sztuce cerkiewnej	118
TRASA 5. WOKÓŁ HISTORYCZNEGO CENTRUM	120
Narodowy Akademicki Teatr Opery i Baletu	120
Sobór św. Włodzimierza	121
Kijowski Uniwersytet Narodowy	122
Muzeum Sztuki	124
Narodowy Kompleks Sportowy	125
POZA CENTRUM	126
Kijowskie cmentarze	127
Babi Jar	128
Cerkiew św. Cyryla	129
Ogród Botaniczny	131
Monaster Wydubicki	132
Muzeum Lotnicze	135
Wyspa na Dnieprze	136
Muzeum Architektury Ludowej i Tradycji Ukrainy	136
► Kijowskie metro	138
MEŻYHIRIA	140
CZARNOBYL	143
CZARNOBYL	144
Historia Czarnobyla	144
Historia katastrofy	146
Tło polityczne	149
Skutki wybuchu	150
Świat po Czarnobylu	152
Zwiedzanie	155
SŁOWNICZEK POLSKO-UKRAIŃSKI	158
INDEKS	164
O AUTORACH	166

PERŁY ARCHITEKTURY

Dom z Chimerami

Fasady tego niezwykłego budynku, wzniesionego wg projektu Władysława Horddeckiego, zdobią płaskorzeźby dzikich zwierząt, m.in. nosorożców, węży i słoni.

Kenesa

Karańska świątynia, która wnosi do centrum Kijowa odrobinę Orientu. To kolejne z dzieł architekta Władysława Horddeckiego.

Padół

Leżąca nad brzegiem Dniepru dzielnica przyciąga odwiedzających pięknymi cerkwiami i zabytkowymi kamienicami. Za sprawą studentów przez całą dobę tętni życiem.

Chreszczatyk

Główna ulica Kijowa ze spójną, socrealistyczną zabudową z lat 50. XX w.

Kup książkę

Poleć książkę

KIJÓW WŁADZY I REWOLUCJI

Pałac Prezydencki

Siedziba głowy ukraińskiego państwa. Gmach z końca XIX w., zbudowany dla dowództwa Kijowskiego Okręgu Wojskowego. Po wojnie urzędowali w nim partyjni sekretarze.

Meżyhiria

Nazywana symbolem korupcji rezydencja znienawidzonego przez społeczeństwo Wiktora Janukowycza. Dziś dostępna dla zwiedzających jako obiekt muzealny. ✓

Pałac Mariański

Carski pałac zbudowany w połowie XVIII w. z rozkazu Elżbiety I. Otacza go rozległy park, popularne miejsce odpoczynku mieszkańców Kijowa.

Majdan Niezależności

Symbol zmian władzy na Ukrainie. W ostatnich latach ludzie kilkakrotnie wychodzili na Majdan, aby wyrazić swój sprzeciw wobec działań polityków. Tu w 2004 r. miała miejsce pokojowa pomarańczowa rewolucja. Także tu na przełomie 2013 i 2014 r. odbyły się protesty przeciwko rządowi Wiktora Janukowycza, które zakończyły się śmiercią wielu osób.

Kup książkę

Poleć książkę

TRASA 4. Peczersk

Stacja metra Arsenalna – mogiła Askolda – plac Chwały –
cerkiew Zbawiciela na Berestowie – Ławra Peczersko-Kijowska –
Muzeum Historii Ukrainy w Czasie II Wojny Światowej

Peczersk (Печерськ) to dzielnica Kijowa, której nazwa nawiązuje do pieczar nadnieprzańskich w XI w. zamieszkanych przez pierwszych mnichów greckich. Z ich obecnością w tym miejscu wiąże się początki słynnego w całym wschodnim chrześcijaństwie klasztoru. Wokół monasteru i rezydencji na Berestowie wyrosła szybko osada, funkcjonująca obok odległego o 4 km starego Kijowa aż do najazdu Batu-chana w 1240 r. Osada ta została odbudowana w czasach nowożytnych jako swoiste przyklasztorne miasteczko. Nazwa okolicy przetrwała do naszych czasów dzięki funkcjonującym tu w XVIII i XIX w. tzw. Twierdzom Peczerskim, starej i nowej.

STACJA METRA ARSENALNA

Trasa prowadzi do najśłynniejszej atrakcji Kijowa, a zarazem najważniejszego miejsca dla prawosławnego Wschodu – Ławry Peczersko-Kijowskiej. Tu bije serce Rusi. Do Peczerska dojeżdżamy „czerwoną” linią metra. Zwiedzanie zaczynamy na **stacji Arsenalna** (Арсенальна) zbudowanej w latach 60. XX w. – to położona najgłębiej pod ziemią stacja kijowskiego metra. Jej nazwa, tak jak i nazwa placu, przy którym się znajduje, pochodzi od mieszczących się tu w XIX w.: fabryki broni, gmachu komendantury oraz jednej z bram wiodących do twierdzy kijowskiej (XVIII–XIX w.). Zaraz po wyjściu

ze stacji naszą uwagę zwraca kamienny cokół, na szczycie którego stoi niewielkie działo, **pomnik Powstania Bolszewickiego** (пам’ятник арсенальцям). To pamiątka mało znaczącego powstania z 1918 r. przeciwko Ukraińskiej Centralnej Radzie. Działo umieszczono tu w 1923 r. na miejscu dawnego pomnika kozackich dowódców Iwana Iskry i Wasyla Koczubeja,

którzy w 1708 r. w Kijowie zostali ścięci za zdradę hetmana Iwana Mazepy na rzecz Moskwy. Ich płytę nagrobną z wierszem Aleksandra Puszkina *Połtawa* można zobaczyć na terenie Ławry Peczerskiej.

Kierujemy się w stronę ulicy Iwana Mazepy, przechodzącej w ulicę Ławrską – do niedawna była to ulica Powstania Styczniowego (Січневого повстання). Ulica ta ciągnie się równolegle do brzegu rzeki. W drodze do ławry mijamy duży, futurystyczny budynek **hotelu Salut** (готель Салют), pochodzący z czasów radzieckich. W tym miejscu stał niegdyś XVII-wieczny, dawny wojskowy sobór Nikołajewski, jeden z najlepszych

przykładów baroku ukraińskiego, wysadzony w powietrze w czasach stalinowskich, w latach 30. XX w. Nasza trasa wiedzie dalej na południe, można z niej jednak zboczyć w kierunku rzeki, by zobaczyć miejsce zwane **Mogilą Askolda** (Аскольдова могила). Dochodzi się do niego aleją Bohaterów Krut (алея Героїв Крут). To teren Uroczyska Uhorskiego. W IX w. miał tędy przebiegać szlak wędrówki Węgrów z Powołża na teren obecnych Węgier. Uroczysko znane jest z odnotowanego w latopisach faktu, iż w 882 r. został tu pochowany legendarny władca Kijowa, książę Askold, którego wraz z księciem Direm zabito z rozkazu zdobywcy

▼ Mogiła Askolda

PLAC CHWAŁY

Po lewej stronie, wśród drzew, znajduje się **plac Chwały** (Слави площа), miejsce znane z latopisów jako jedno z najstarszych targowisk. W XVII w. plac nazywany był Włodzimierskim, a potem Sobornym. Stoi tu imponujący 27-metrowy obelisk upamiętniający działania Armii Czerwonej w czasie II wojny światowej – to **pomnik Nieznanego Żołnierza** (Монумент невідомому солдату). W 1957 r.

marszałek Wasyl Czujkow (1900–82) zapalił na nim wieczny ogień, który płonie do dziś. Warto wspomnieć o Czujkowie jako o weteranie wojny z Polską i Finlandią w 1939 r., który przyjął kapitulację niemieckiej załogi w Berlinie w 1945 r., zaś później był m.in. dowódcą kijowskiego okręgu wojskowego i wiceministrem obrony ZSRR. W memoriale pochowano 34 bohaterów obrony i wyzwolenia Kijowa w 1941 i 1944 r. Z platformy przed pomnikiem rozciąga się piękny widok na Dniepr.

▼ Wieczny ogień pod pomnikiem Nieznanego Żołnierza

Kup książkę

Poleć książkę

Książę Jurij Długoręki

Książę Jurij Dołgoruki był władcą o dalekosiężnych ambicjach politycznych, od czego wziął się jego przydomek Długoręki (Довгорукий). W wieloletnich zmaganiach o Kijów kilkakrotnie przejmował on władzę senioralną i nosił tytuł księcia kijowskiego. Jemu też przypisuje się założenie Moskwy (ok. 1147 r.), o czym przypomina symboliczny monument wzniesiony z okazji święta 800. rocznicy powstania stolicy wielkich książąt, potem carów i sekretarzy, a obecnie „nie mniej wielkich” prezydentów.

Obok pomnika ma siedzibę ★ **Narodowe Muzeum „Pamięć Ofiar Wielkiego Głodu”** ① Музей „Меморіал жертв Голодомору”, Лаврська 3; www.memorialholodomor.org.ua; pn.–nd. 10.00–18.00; wstęp 18 UAH, ulgowy 11 i 9 UAH. Placówka dokumentuje jedną z największych tragedii, której doświadczyła Ukraina w XX stuleciu. Przed wejściem do muzeum usytuowanym w zagłębieniu terenu ustawiono wymowny pomnik wygłodniałej dziewczynki.

Tuż za placem Chwały zlokalizowana jest znana w dziejach Rusi **cerkiew Zbawiciela na Berestowie** (церква Спаса на Берестові). Berestów był staroruską osadą, podkijowską rezydencją książęcą Włodzimierza I, Jarosława Mądrego i Włodzimierza Monomacha. Jego nazwa odnosi się do rosnących tu w dużej liczbie wiązów – drzewo to określa się czasem mianem brzostu (берест). Według latopisu *Powieść minionych lat* właśnie tu miał dokonać żywota sam św. Włodzimierz. Pierwsza świątynia, która istniała w tym miejscu od 1008 r., miała

▲ Pomnik wygłodniałej dziewczynki

wezwanie św. św. Piotra i Pawła. Obecna cerkiew Zbawiciela pochodzi z końca XI w. Ponoć złożono w niej szczątki księcia Jurija Dołgorukiego.

Cerkwi na Berestowie nie oszczędził najazd Batu-chana w 1240 r. Ocalał z niej jedynie narteks (przedsionek), w którym nabożeństwa odprawiano aż do połowy XVII w. Wówczas z inicjatywy metropolity Piotra Mohyły odbudowano korpus świątyni. O wydarzeniu tym przypomina zachowane XVII-wieczne przedstawienie metropolity w ujęciu donacyjnym – klęczącego przed Chrystusem i ofiarującego mu miniaturową bryłę cerkwi. W XVIII w. świątynia zyskała dzisiejszy, pięciokopułowy kształt, zaś po wojnie z Napoleonem dobudowano do niej klasycystyczną dzwonnice. Cerkiew ma aktualnie status muzeum. W trakcie prac nad przewodnikiem przechodziła remont.

Kup książkę

Poleć książkę

Kolejny obiekt położony na naszej trasie to **Arsenał Sztuki – Muzeum Sztuki Współczesnej** **Мистецький арсенал, Лаврська 10–12; <https://artarsenal.in.ua>;**

wt.–nd. 11.00–20.00; wstęp 80 UAH, ulgowy 40 UAH. Muzeum usytuowane jest naprzeciwko ławry. Prezentuje aktualne trendy w sztuce.

▼ Arsenał Sztuki

Kup książkę

Poleć książkę

ŁAWRA

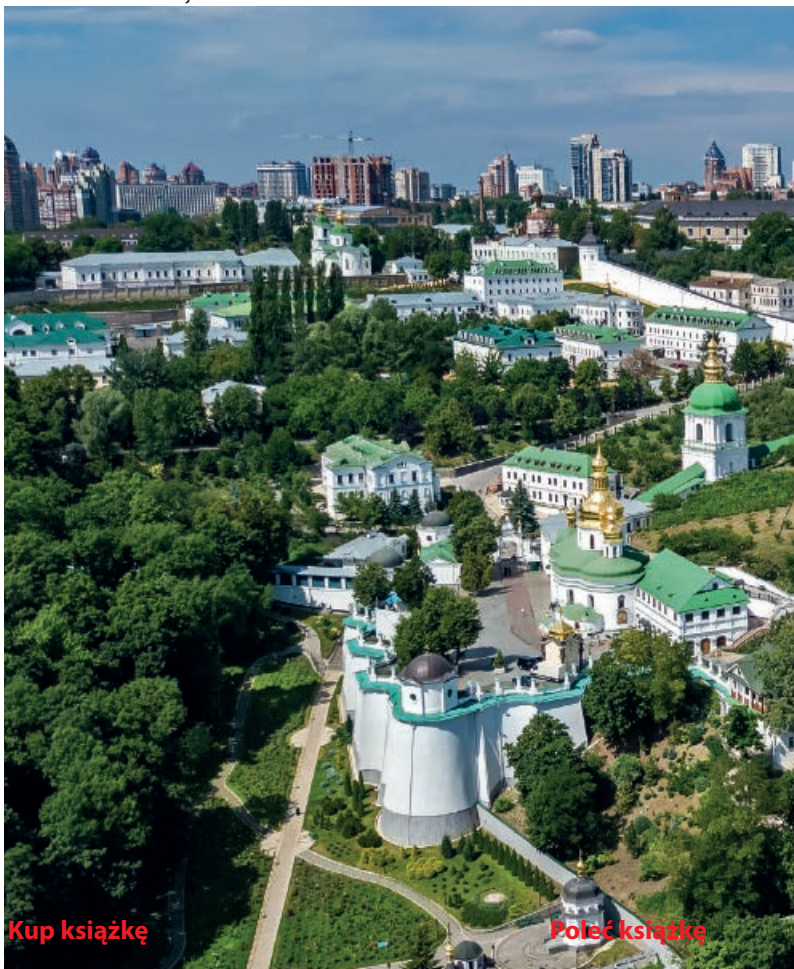
PECZERSKO-KIJOWSKA

Ulicą Ławrską dochodzimy już do głównego wejścia do **Ławry Peczersko-Kijowskiej** (Кієво-Печерська лавра) – „matki” prawosławnych monasterów słowiańskiego Wschodu. Ten spory, blisko 30-hektarowy zespół kilkudziesięciu budowli o przeznaczeniu kultowym, mieszkalnym i gospodarczym składa się z dwóch części. Pierwsza z nich to Ławra Górna (Верхня лавра), druga – Ławra Dolna – bywa określana jako

„pieczary”. Cały kompleks w 1990 r. został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO.

Pierwszymi mnichami kijowskimi byli Antoni i Teodozjusz Peczorscy, później święci prawosławni. Antoni (983–1073) pochodził z Lubecza koło Czernihowa, w XI w. najbardziej znaczącego po Kijowie grodu staroruskiego. Podczas wędrówek po Grecji poznał życie monasterskie i ok. 1028 r. został mnichem na górze Athos. Wyślany przed 1051 r. na Ruś z misją założenia ośrodka monasterskiego, Antoni osiadł

▼ Ławra Peczersko-Kijowska

Kup książkę**Poleć książkę**

w naddnieprzańskiej pieczarze zwanej Warešką (ponoć Waregowie, czyli przybysze ze Skandynawii, mieli w niej chować swe skarby). Szybko zgromadził wokół siebie naśladowców, którzy zamieszkali na wyniosłym wzgórzu nad Dnieprem w olbrzymim labiryncie wydrążonych pod ziemią korytarzy i pieczar, w których utworzyli liczne kaplice, a później grobowce. Gdy liczba braci wzrosła do dwunastu, Antoni powołał igumena (przełożonego wspólnoty), sam zaś, jako anachoreta (pustelnik), zdecydował się resztę życia spędzić

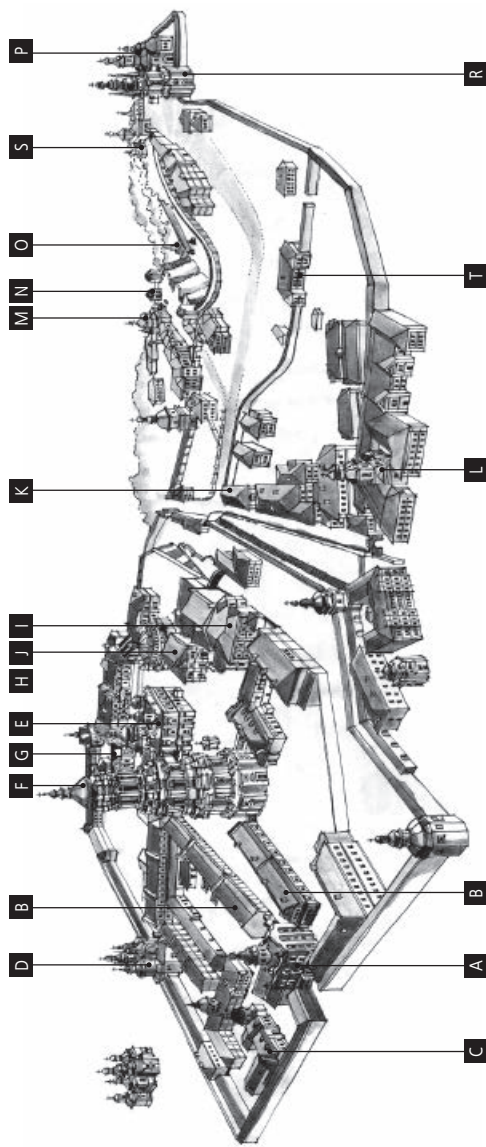
w odosobnionej, własnoręcznie wydrążonej pieczarze. Cerkiew wspomina św. Antoniego 14 lipca.

Jednym z uczniów Antoniego był Teodozy (Teodozjusz). Po wyborze na igumena dokonał wielu zmian w organizacji życia monasterskiego. Jako zwolennik cenobityzmu (życia wspólnotowego) porzucił anachoretyzm i położył podwaliny pod wspólnotę klasztorną opartą na regule zakonu studyckiego wywodzącego się z klasztoru Studion w Konstantynopolu i z myśli św. św. Bazylego Wielkiego i Teodora

Kup książkę

Poleć książkę

- A** Cerkiew nadbramna Świętej Trójcy
B Cele mnichów
C Dawny kompleks Nikolskiej cerkwi szpitalnej
D Cerkiew Wszystkich Świętych
E Sobór Uspieński
F Wielka Dzwonnica
G Dawna piekarnia

- H** Muzeum Książki
I Budynki i sale metropolitalne
J Trapezna Pałata
K Cerkiew Wszystkich Mnichów Pieczerskich
L Cerkiew Ofiarowania Pańskiego
M Cerkiew Podwyższenia Krzyża
N Nekropolia

- O** Cerkiew Źródła Życia
P Cerkiew Narodzenia Bogurodzicy
R Dzwonnica
S Cerkiew Poczęcia św. Anny
T Siedziba metropolity Ukraińskiej Cerkwi Prawosławnej

■ Ławra Pieczersko-Kijowska, rys. W. Kwiecień-Janikowski

Zwiedzanie ławry

Ławra Górna ma charakter muzealny. Prócz cerkwi do obejrzenia jest tu kilka ekspozycji i wystaw czasowych. Z kolei Ławra Dolna jest miejscem kultu i zamieszkania mnichów.

Na terenie górnej części kompleksu nie obowiązują specjalne zasady dotyczące stroju, wystarczy ubiór zasłaniający kolana i ramiona. Ale już na terenie Ławry Dolnej najlepiej mieć w przypadku mężczyzn długie spodnie, a w przypadku kobiet – spódnice i chustkę. Można je wypożyczyć przed wejściem do cerkwi i pieczar.

Pieczary nie są oświetlone sztucznym światłem. Wierni i turyści poruszają się po nich ze świeczkami. Wytyczono tu osobne, oznaczone trasy dla turystów i dla wiernych, choć w praktyce turyści mieszają się z wiernymi. W całej Ławrze Dolnej zabronione jest fotografowanie,

jednak niewielu zwraca na to uwagę. Kategoryczny zakaz robienia zdjęć obowiązuje w pieczarach. Osobom cierpiącym na klaustrofobię odradza się schodzenie do wąskich i dusznych podziemnych korytarzy wypełnionych zapachem topiącego się wosku.

Kompleks muzealny Ławry Peczersko-Kijowskiej **Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, Лаврська 9; www.kplavra.kiev.ua; pn.–nd. 9.00–18.00, dzwonnica pn.–nd. 10.00–18.00; Muzeum Historii Ławry pn.–nd. 9.00–17.00; Muzeum Miniatur Mykoły Siadrystego śr. –pn. 9.00–18.00; wstęp na teren kompleksu 30 UAH, wstęp na dzwonnice 60 UAH, ulgowy 30 UAH, wstęp na wystawę miniatur 50 UAH, ulgowy 25 UAH; fotografowanie 200 UAH.**

Studyty. Jej najważniejszymi zasadami były posłuszeństwo i ubóstwo oraz praca na rzecz społeczności, m.in. prowadzenie biblioteki, przytułku i domu gościnnego. Teodozy zmarł w 1074 r. w aurze świętości. Razem z Antonim jest uważany za twórcę monastycyzmu ruskiego. Jego szczątki w 1091 r. zostały przeniesione z pieczar do soboru Uspieńskiego, a już w 1108 r. nastąpiła jego kanonizacja. Wspomnienie Teodozego obchodzone jest 3 maja.

Klasztor od początku swego istnienia był zależny od polityki. Około 1069 r. Antoni został zmuszony do opuszczenia zgromadzenia w obliczu zajęcia Kijowa przez księcia Izaśława. Przygarnął go w Czernihowie książę Światosław, z którym świątobliwy mnich wrócił do „złotego grodu” po wygnaniu Izaśława. Monaster nie mógł powstać bez poparcia

księcia Jarosława Mądrego, a w kolejnych latach korzystał z opieki jego następców, nie pozwalając jednak na żadne zakusy na swą niezależność. Teodozy, umierając, powierzył go opiece księcia Światosława. W 2. poł. XII w. dzięki kniaziewi Jurijowi Dołgorukiemu oraz jego synowi Andrzejowi Bogolubskiemu klasztor uzyskał tytuł archimandrytii i stauropeigii, czyli protektoratu patriarchalnego i wielkoksiążęcego. W tym okresie w ławrze powstały jedne z najsłynniejszych dzieł literatury staroruskiej, *Pteryk Kijowsko-Peczerski* i *Kronika minionych lat*. Do najbardziej znanych mnichów należeli m.in.: Nestor, Nikon, Sylwester, Iwan, Agapit, Alimpij i Gregoryj.

Dzieje ławry stanowią odbicie dziejów całej Rusi Kijowskiej i prawosławia na tych ziemiach. Klasztor popadł w ruinę na skutek walk między książętami i w rezultacie

▼ Sobór Zaśnięcia
Bogurodzicy

najazdu Batu-chana w 1240 r. Duch chrześcijański jednak przetrwał. Kryjący się po lasach mnisi potajemnie odprawiali służbę bożą w ruinach monasteru. Klasztor nie przestał działać, jednak przechodził kryzys, przez co utracił miano najstarszego, czyli najważniejszego na Rusi, na rzecz monasteru Narodzenia Bogurodzicy we Włodzimierzu nad Kłazmą. O dalszym funkcjonowaniu klasztoru świadczy jedna z nielicznych wzmianek w źródłach z tego okresu, relacja mnicha Zosima, pielgrzymującego z klasztoru Troicko-Sergiejewskiego (podmoskiewskiej ławry) do Ziemi Świętej w 1419 r. Klasztor, tak jak całe miasto, zaczął się odradzać po okresie mongolskiej napaści dopiero w 1440 r., kiedy Kijów stał się udziałnym księstwem litewskich Olelkowiczów. Odbudowali oni główny sobór ławry i zamienili go na swą rodzową nekropolię. W 1482 r. wielkie spustoszenie

przyniósł klasztorowi najazd chana Mengli I Gireja – Tatarzy spalili wówczas sobór Uspieński i sporą część zabudowań. W kilku momentach historycznych ławra odegrała trudną do przecenienia rolę w rozwoju ruskiej kultury, przyczyniając się do odrodzenia duchowego i ideowego cerkwi prawosławnej. Było to możliwe dzięki jej niezależności. Warto w tym miejscu wspomnieć, że klasztor Peczerski formalnie otrzymał miano ławry w 1598 r., zaś w 1688 r. synod diecezjalny jedynie potwierdził przyznanie tego tytułu (tę drugą datę błędnie podaje wiele popularnych opracowań). Przywilej królewski z 1522 r. zakazywał wojewodom kijowskim ingerowania w sprawy ławry, zwalniał mnichów z obowiązku świadczenia stacji i podwód (czyli dostarczenia koni) dla urzędników i posłów, a wybór przełożonego ławry pozostawiał w gestii samych mnichów i miejscowej szlachty. W 1567 r.

w związku z licznymi sporami z lokalną władzą klasztor otrzymał bezpośredni królewski protektorat.

Wielki bój o monaster rozegrał się pomiędzy prawosławnymi a unitami na przełomie XVI i XVII w. Opiekunami świętego miejsca były wówczas najpotężniejsze rody Rzeczypospolitej, m.in. Ostrogscy, Wiśniowieccy, Koreccy, Holszańscy, Sanguszkowie i Czetwertyńscy, co spowodowało, że klasztor uległ wpływowi kultury łacińskiej. W tym samym czasie ławra osiągnęła szczytowy moment rozkwitu. Stało się tak mimo wielu wojen, które wówczas nawiedzały te tereny. We władaniu monasteru znalazły się trzy miasta, siedem miasteczek oraz 12 tys. wiosek i chutorów z 56 tys. poddanych, a także kilka innych klasztorów, papiernie, cegielnie, huty, młyny i in. W ławrze i przynależnych do niej klasztorach żyło w tym okresie ok. 1000 mnichów. Apogeum swej

świećności w XVII w. ławra zawdzięczała dwóm archimandrytom, Elizjuszowi Pletenieckiemu (1599–1624), zwycięzcy w walce z unitami i założycielowi drukarni peczerskiej, oraz Piotrowi Mohyle (1627–47), dzięki któremu w 1615 r. przy kijowskim bractwie cerkiewnym powstała pierwsza szkoła. Były to początki Kijowskiego Kolegium, które następnie przekształciło się w słynną Akademię Kijowską zwaną od jej znamienitego protektora Akademią Mohylańską. Piotrowi Mohyle zawdzięczamy również uroczystą kanonizację stu mnichów, którzy zostali pochowani w tutejszych pieczarach.

W 2. poł. XVII w. ławra pozostawała pod opieką kolejnych hetmanów kozackich. Klasztor przeżywał wówczas okres stagnacji i przechodził, razem z tą częścią Ukrainy, pod panowanie carów moskiewskich. Jego niezależność została ograniczona mimo jej nominalnego potwierdzenia w 1688 r.

W końcu swój protektorat nad ławrą rozpostarł patriarcha Moskwy, ograniczając możliwość wyboru archimandryty i zarządzając kontrole wysłanników moskiewskich. Względna niezawisłość klasztoru odzyskał dopiero sto lat później, w 1786 r., za rządów Katarzyny II, która połączyła urząd zwierzchnika ławry z godnością metropolity kijowskiego. W tym czasie wyższe duchowieństwo wywodziło się najczęściej z obszarów rosyjskich. Zanim zbudowano Pałac Mariański, goszczący w Kijowie władcy Rosji mieszkali w pałacu archimandryty peczerskiego.

W XVIII w. wielkie spustoszenie poczyniły klasztorowi powtarzające się pożary – ogień dwukrotnie strawił drukarnie i księgozbiory, powodując niepowetowane straty.

Wiek XIX przyniósł klasztorowi pozycję głównego centrum religijno-pielgrzymkowego. Z całego imperium Romanowów ściągały tu rzesze wiernych, którzy chcieli oddać cześć relikwiom świętych mężów peczerskich. Sprzyjało to bogaceniu się i stabilizacji mieszkańców ławry. W tym czasie przeprowadzono wiele prac renowacyjnych. Tak zastała klasztor rewolucja. XX-wieczne losy ławry są mało znane. Już od 1919 r. zaczęło się powolne rozkradanie (tzw. „wyłączenia”) majątku klasztoru, które od 8 marca 1922 r. zostały usankcjonowane przez Wszechukraiński Centralny Komitet Wykonawczy. Pod pretekstem pomocy głodującym specjalna komisja zaczęła „wyłączać” z ławry kielichy, ramy ikon, mitry, naczynia liturgiczne i inne wartościowe elementy wyposażenia. Mało prawdopodobne, by umierający z głodu Ukraińcy cokolwiek z nich otrzymali, poza tym w styczniu tego roku czernicy (zakonnicy) dobrowolnie oddali na ich rzecz część swych skarbów. Całość zrabowanych kosztowności wyceniono, pomijając wartość

historyczną i artystyczną, na 164 657 rubli w złocie.

W 1926 r. w ławrze założono muzeum, które istnieje do dziś. Zgromadzono w nim ocalałą część znacjonalizowanej kolekcji ukraińskich pamiątek historycznych Pawła Płatonowicza Potockiego (1857–1938), generała artylerii z Połtawszczyzny, miłośnika kozaczyzny, który jako 81-letni starzec został zamęczony w Iukianowskim więzieniu w okresie czystek stalinowskich. Pozostała część jego zbiorów, bogatych w dziesiątki tysięcy starodruków i rycin, setki obrazów, monet i unikalnych rękopisów, rozkradziono. Potężna ławra, za którą stały rzesze wiernych oraz ukraińska inteligencja, musiała być przysłowiową „solą w oku” sowieckiej władzy. Dowodem tego była intryga przeprowadzona w celu likwidacji „konkurencyjnego centrum walki o rząd dusz”. W 1929 r. wytoczono proces przeciwko dwójgu duchownym, archidiakonowi peczerskiemu Jewładyjowi Czechunowi oraz mniszce z klasztoru Florińskiego Lubie Woronkowej, którzy mieli rzekomo dokonać zabójstwa dawnej kochanki archidiakona Paszy Barusznikowej. Doprowadziło to do ich wygnania na początku 1930 r. Później, w czasie okupacji hitlerowskiej w 1942 r., wrócili jeszcze na krótko do Kijowa, lecz po 1960 r. znów musieli opuścić miasto i przenieść się do Poczajowa oraz Bałty koło Odessy.

Ławra ostała się mimo zniszczeń odniesionych w czasie II wojny światowej, ale już bez swoich prawowitych mieszkańców. Taki stan utrzymał się aż do 1988 r., kiedy przemiany epoki Gorbaczowa zezwoliły na powrót czerniców, jednak tylko do Ławry Dolnej. W tamtym czasie przeprowadzono także wiele prac renowacyjnych. Dziś jest siedzibą Ukraińskiego Kościoła Prawosławnego Patriarchatu Moskiewskiego.

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

Helion SA

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Kijów i Czarnobyl

najczęściej kojarzy się z takimi hasłami, jak Majdan, pomarańczowa rewolucja, rewolucja godności... W polskich mediach zwykle pojawia się przy okazji kolejnych wystąpień Ukraińców dopominających się na ulicach o swoje prawa do wolności i godności. Widzom serwisów informacyjnych może się wydawać, że to miasto, które należy omijać szerokim łukiem. Nic bardziej mylnego. Wystarczy przyjechać nad Dniepr, by przekonać się, jak fascynującym miejscem jest ukraińska stolica. Kijów pełen jest nakrytych złotymi kopułami cerkwi, wiekowych zabytków, muzeów ze znakomitymi kolekcjami, a także otwartych mieszkańców i doskonałej kuchni.

Ławra Peczersko-Kijowska

Sobór Sofijski

Socrealizm na Chreszczatyku

Meżyhiria – symbol korupcji

Wymarłe miasto Czarnobyl

Kuchnia ukraińska

 Bezdroża

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

Sprawdź najnowsze promocje:
• <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
• <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebookpoint^{PL}

ISBN 978-83-283-6672-5

9 788328 366725

Cena 26,90 zł